

UNRWA'nın Faaliyetlerinin Yasaklanması üzerine Uluslararası Adalet Divanı'ndan İstenilen Danışma Görüşü

Kamal Alaqad¹

1

ÖZET

Bu rapor, BM Genel Kurulu'nun Aralık 2024'te Uluslararası Adalet Divanı'ndan (UAD) talep ettiği danışma görüşü sürecini, resmi BM belgeleri, UAD kayıtları ve devlet beyanları temelinde incelemektedir. Analiz, BM'deki oylama süreci, taraf devletlerin yazılı ve sözlü beyanları ile duruşmalarda öne çıkan hukuki tartışmaların değerlendirilmesine dayanmaktadır. Özellikle İsrail ve ABD'nin ileri sürdüğü argümanlar ele alınmış ve bu argümanlara, UAD'ın önceki danışma görüşleri (9 Temmuz 2004 ve 19 Temmuz 2024 tarihli görüşler) çerçevesinde yanıt verilmiştir. Bu bağlamda, UAD'nin yargı yetkisine ilişkin tartışmalara özel olarak yer verilmiştir. Sonuç bölümünde ise süreç özetlenerek, danışma görüşünün bağlayıcılığı olmamakla birlikte Filistin için önemli bir meşruiyet zemini oluşturduğu vurgulanmıştır.

¹ Araştırmacı, Ortadoğu Vakfı; doktora öğrencisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, kemal@ortadoguvakfi.org.tr.

UNRWA'nın faaliyetlerinin Yasaklanması ve UAD Danışma Görüşü Süreci

GİRİŞ

Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistin Mültecilerine Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA), 8 Aralık 1949 tarihinde Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulunun 302 sayılı kararı çerçevesinde kurulmuş olup temel amacı, **Filistin mültecilerine yardım hizmetleri, eğitim², sağlık, temel yaşam ihtiyaçları ve diğer sosyal hizmetleri** sağlamaktır.³ Bu

² UNRWA'nın faaliyet gösterdiği beş ana bölgede toplam 708 okul bulunmaktadır; bu okulların 284'ü Gazze Şeridi'nde yer almaktadır. Ajans, söz konusu okullarda yaklaşık 543.000 öğrenciye eğitim hizmeti sağlamakta olup, bu öğrencilerin yaklaşık yarısı Gazze'de öğrenim görmektedir (UNRWA. "What We Do – Education." UNRWA, 2024. <https://www.unrwa.org/what-we-do/education>. Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2025.).

³ BM Genel Kurulu, UNRWA'nın faaliyetlerini sürekli olarak desteklemiş ve misyonunu "hayati" olarak tanımlamıştır. Genel Kurul, 1949 yılından bu yana UNRWA'nın yetkisini düzenli olarak yenilemektedir. Yetki en son Aralık 2022'de yapılan oylamayla 30 Haziran 2026 tarihine kadar uzatılmıştır. (UNRWA. *What Is the Mandate of UNRWA?* <https://www.unrwa.org/what-mandate-unrwa-0>. Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2025; United Nations. "UN General Assembly Renews UNRWA Mandate – Press Release." *UNISPAL*, 14 Aralık 2022.

faaliyetler, **mültecilerin dönüş hakkını** korumakta ve bu dönüşün gerçekleşmesini desteklemektedir. Bu amaç doğrultusunda UNRWA, Ürdün, Lübnan, Suriye, Batı Şeria ve Gazze⁴ olmak üzere beş farklı bölgede⁵ faaliyet göstermekte ve bu bölgelerde yaşayan **Filistinlileri ve onların soyundan gelenleri kayıt altına almaktadır.**⁶

Filistin mültecilerinin statüsü, 1948 yılından bu yana devam eden bir sorun olup bu yönüyle dünyanın **en uzun süreli ve hâlen devam eden mültecilik statüsü** olarak kabul edilmektedir.⁷ Bu çerçevede UNRWA'nın 1949 yılında kurulmuş ve kesintisiz biçimde faaliyet gösteriyor olması, yalnızca insani hizmetler sunan bir kurum olmanın ötesinde, Filistin mültecilerinin statüsünü koruyan ve tanıyan bir mekanizma olarak değerlendirilmektedir.⁸ UNRWA'nın devamlılığı, aynı zamanda 194 sayılı BM Genel Kurulu kararında⁹ tanınan “*geri dönüş hakkının*” **uluslararası hukuktaki mevcudiyetini** de pekiştirmektedir.¹⁰ Bu bağlamda UNRWA, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin ötesinde, Filistin mültecilerinin siyasal ve hukuki statüsünün korunmasında önemli bir uluslararası yapı olarak değerlendirilmektedir.

28 Ekim 2024 tarihinde İsrail Parlamentosu (Knesset), iki yasayı onaylayarak UNRWA'nın Gazze, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te faaliyet göstermesini yasaklamıştır. Kararlar 10 hayır oyuna karşılık 92 evet oyu ile kabul etmiştir. Birinci yasa UNRWA'nın genel olarak yasaklanmasını içerirken diğeri ise İsrail içinde UNRWA'nın faaliyet göstermesini yasaklamıştır. Söz konusu yasaların¹¹ yürürlüğe girmesiyle birlikte, 14 Haziran 1967 tarihinde

<https://www.un.org/unispal/document/un-general-assembly-renews-unrwa-mandate-press-release/>. Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2025).

⁴ Gazze Şeridi'nin nüfusu yaklaşık 2,3 milyondur. 2023 yılında İsrail'in gerçekleştirdiği soykırım öncesinde bu nüfusun 1,3 milyonu UNRWA'nın yetki alanında mülteci olarak kaydedilmiştir. Ancak soykırım sürecinde tüm sivil nüfus yerinden edilerek Gazze içinde iç göçe zorlanmıştır. Bu durum sonucunda UNRWA, artık yalnızca mültecilere değil, Gazze'deki tüm nüfusa acil insani yardım sağlamaktadır (UNRWA. *Protection in the Gaza Strip*. <https://www.unrwa.org/activity/protection-gaza-strip>. Erişim Tarihi: 7 Temmuz 2025).

⁵ UNRWA. “Where We Work”, (UNRWA, t.y.), <https://www.unrwa.org/where-we-work>. Erişim Tarihi: 20 Haziran 2025.

⁶ United Nations. “التأسيس: ما الذي ينبغي أن يعلمه الناس عن الأمم المتحدة؟”, (United Nations, 2024), <https://news.un.org/ar/story/2024/10/1136206>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025.

⁷ Rex Brynen, *Peacebuilding and Social Integration in the Palestinian Territories*, Palestinian Refugee ResearchNet, 3 Nisan 1998, https://prn.mcgill.ca/research/papers/brynen_980403.htm. Erişim Tarihi: 2 Temmuz 2025.

⁸ Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. “No: 26, İsrail'in UNRWA'nın İşgal Altındaki Filistin Topraklarındaki Faaliyetlerini Yasaklama Kararı Hakkında, 30 Ocak 2025.” https://www.mfa.gov.tr/no_-26_-israil-in--unrwa-nin-igal-altindaki-filistin-topraklarindaki-faaliyetlerini-yasaklama-karari-hk.tr.mfa. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025.

⁹ BM Genel Kurulu, 11 Aralık 1948 tarihinde bu kararı kabul etmiştir. Filistinli mültecilerin geri dönüş hakkı kararının 11. bendinde yer almaktadır. Kararın tam metni için bkz.: United Nations General Assembly. *Resolution 194 (III)*. A/RES/194(III). 11 Aralık 1948. <https://www.un.org/unispal/wp-content/uploads/2016/06/ARES194III.pdf>. Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2025; Institute for Palestine Studies. *UNGA Resolution 194 (III)*. 11 Aralık 1948. <https://www.palquest.org/en/historictext/6728/unga-resolution-194-iii>. Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2025.

¹⁰ UNRWA. *Resolution 194*. <https://www.unrwa.org/content/resolution-194>. Erişim Tarihi: 8 Temmuz 2025.

¹¹ Yasaların metni için Bkz: Knesset. “The Knesset Plenum Approves in Second and Third Readings: UNRWA Will Not Operate in Israel's Territory.” 29 Ekim 2024. <https://main.knesset.gov.il/en/news/pressreleases/pages/press291024q.aspx>. Erişim Tarihi: 5 Temmuz 2025.

İsrail ile UNRWA arasında imzalanan anlaşma ve bu anlaşmaya dayalı işbirliği sona ermiştir.¹² Bu gelişmenin sonucunda, UNRWA'nın görev alanında bulunan yaklaşık 6 milyondan fazla kişinin¹³ olumsuz etkileneceği öngörülmektedir. Ayrıca, bu durumun Filistinlilerin mülteci statüsüne de zarar vereceği değerlendirilmektedir.¹⁴

Bu gelişmeler üzerine Norveç, İsrail'in işgalci güç olarak Filistin'e yardım ulaştırma konusundaki yükümlülüklerine¹⁵ ilişkin Uluslararası Adalet Divanı'ndan (UAD) danışma görüşü almak amacıyla BM'ye karar tasarısı sunacağını duyurmuştur.¹⁶ Norveç; BM, diğer insani yardım kuruluşları ve devletlerin Filistin'e yardım göndermeye çalıştığını ancak İsrail'in bu yardımların ulaşmasına izin vermediğinin altını çizmiştir. **İşgalci güç sıfatıyla İsrail**, uluslararası hukuk çerçevesinde insani yardımların erişimini sağlamakla sorumludur; bu sorumluluğun yerine getirilmemesi hâlinde diğer devletlerin **bu engelleri kaldırması gerekmektedir**. Norveç, BM'nin İsrail'in bu konudaki yükümlülüklerini belirlemek üzere UAD'den danışma görüşü talep etmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu bağlamda Norveç'in Dışişleri Bakanı Espen Barth Eide, İsrail'in Filistin'e giden yardımları engellemesinin ve UNRWA'yı yasaklamasının Orta Doğu'da istikrarsızlığa yol açtığını ve uluslararası hukukun ihlali anlamına geldiğini ifade etmiştir.¹⁷

19 Aralık 2024 tarihinde, Norveç'in öncülüğünde bazı devletler BM'ye bir karar tasarısı sunarak UAD'den danışma görüşü talep edilmesini istemiştir. Bu danışma görüşü talebine ilişkin karar tasarısı *"İsrail'in BM, diğer uluslararası kuruluşlar ve üçüncü devletlerin varlığı ve yardım faaliyetlerine ilişkin yükümlülüklerine dair danışma görüşü talebi"* başlığını taşımaktadır.¹⁸

¹² United Nations. "Letter Dated 28 October 2024 from the Secretary-General Addressed to the President of the General Assembly", (United Nations, 2024), <https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n24/320/90/pdf/n2432090.pdf>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025.

¹³ UNRWA. "Where We Work", *age*.

¹⁴ Daha fazla bilgi için Bkz.: UNRWA. "Protection," (UNRWA, n.d.), <https://www.unrwa.org/what-we-do/protection>. Erişim Tarihi: 20 Haziran 2025.

¹⁵ Bu yükümlülükler, BM Şartı'nın (Madde 2/2, 2/4, 2/5, 4 ve 105/2) yanı sıra, uluslararası teamül hukukunda yer alan kendi kaderini tayin hakkı (self-determinasyon ilkesi), Uluslararası İnsancıl Hukuk (Cenevre Sözleşmesi IV: Madde 59, 60; Ek Protokol I: Madde 69/1, 72/2), Uluslararası İnsan Hakları Hukuku ve 1946 tarihli BM'in Ayrıcalık ve Muafiyetlerine Dair Sözleşme (Madde 2, 3, 4/11 ve 12, 5/18 ve 20, 8/30) hükümleri gibi temel uluslararası hukuk kaynaklarından doğmaktadır.

¹⁶ Norway's Ministry of Foreign Affairs and Office of the Prime Minister. "Norway Asks the UN to Clarify Israel's Obligations under International Law", (Norway's Ministry of Foreign Affairs, 2024), <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/norway-asks-the-un-to-clarify-israels-obligations-under-international-law/id3066928/>. Erişim Tarihi: 16 Haziran 2025.

¹⁷ *age*.

¹⁸ United Nations, *Request for an Advisory Opinion of the International Court of Justice on the Obligations of Israel in Relation to the Presence and Activities of the United Nations, Other International Organizations and Third States*, (United Nations, 2024) <https://documents.un.org/doc/undoc/ltd/n24/396/62/pdf/n2439662.pdf>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025

UAD'nin Yetkisi

BM yargı organı olarak faaliyet gösteren¹⁹ UAD²⁰, ancak tarafların yetkisini kabul etmesi durumunda aralarındaki uyuşmazlıklara ilişkin yargı yetkisini kullanabilmektedir.²¹ Ayrıca, BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi, hukuki herhangi bir mesele hakkında UAD'den danışma görüşü talep etme yetkisine sahiptir. Bunun yanı sıra, BM'nin diğer organları ve uzmanlık kuruluşları da görev alanlarına giren hukuki meselelerde danışma görüşü talebinde bulunabilir; ancak bu durumda bu organların önce Genel Kurul'dan izin alması gerekmektedir.²²

UAD Danışma Görüşü Neden Önemli?

1. Politikaları Yönlendirir

Devlet ve kuruluşların tutumlarını şekillendirir.

2. Hukuku İlerletir

Uluslararası hukuk normlarının gelişimine katkı sağlar.

3. Emsal Yaratır

Gelecek davalara hukuki referans olur.

Bu bağlamda, UAD'den çıkan danışma görüşleri birçok açıdan önemlidir. Birincisi, bu tür danışma görüşleri devletlerin davranışlarını etkilemektedir. Devletler veya uluslararası kuruluşlar, mevcut uluslararası hukuk kurallarının yetersiz ya da etkisiz kaldığı durumlarda UAD'den danışma görüşü talep etme yoluna gidebilmektedir. Örneğin, BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin uygulanmasındaki eksiklikler, bazı devletlerin öncülüğünde iklim değişikliği konusunda devletlerin hukuki yükümlülüklerinin netleştirilmesi amacıyla UAD'den danışma görüşü talep edilmesini getirmiştir.²³

İkinci olarak, bu danışma görüşleri bağlayıcı nitelikte olmasa da uluslararası hukuk normlarının gelişimine katkı sağlayarak önemli bir hukuki referans kaynağı oluşturmaktadır. Nitekim, Deniz Hukuku Mahkemesi (ITLOS), Mauritius/Maldivler davasında, Mauritius ile Birleşik

¹⁹ United Nations, *Statute of the International Court of Justice*, Article 1, <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/statute-of-the-international-court-of-justice>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

²⁰ Mahkeme, 1946 yılında BM Şartı çerçevesinde kurulmuştur. Divan, dokuz yıl süreyle görev yapan 15 yargıçtan oluşmaktadır. ve yargıçlar görev sürelerinin sonunda yeniden seçilebilmektedir (age, madde 3/1; 13/1)

²¹ International Court of Justice. *Contentious Jurisdiction*. <https://icj-cij.org/contentious-jurisdiction>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

²² United Nations. *Charter of the United Nations*. Article 96. <https://www.un.org/en/about-us/un-charter/full-text>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

²³ Elisa Granzotto, "The International Court of Justice's Advisory Opinion on Climate Change and Protection of Human Rights," Centre for International Law, August 1, 2023, <https://cil.nus.edu.sg/blogs/the-international-court-of-justices-advisory-opinion-on-climate-change-and-protection-of-human-rights>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

Krallık arasındaki egemenlik uyumsuzluğu ile ilgili hüküm verirken, UAD 2019 tarihli danışma görüşünü referans olarak kullanmıştır.²⁴

Üçüncü olarak, danışma görüşleri bir tür emsal teşkil edebilmekte ve daha sonraki hukuki değerlendirmelerde referans olarak kullanılabilir. Nitekim UAD, 2004 tarihli Ayrım Duvarı'na ilişkin danışma görüşünü, 2024 yılında işgalin hukuki sonuçlarına dair verdiği danışma görüşünde hukuki dayanaklardan biri olarak kullanmıştır.²⁶

Özellikle Filistin bağlamında, bu görüşler Filistin haklarının küresel meşruiyetini güçlendirmekte ve İsrail'i uluslararası alanda yalnızlaştırmaktadır. Aynı zamanda, bu kararlar üçüncü devletlerin ve uluslararası aktörlerin davranışlarını şekillendirmede hukuki ve ahlaki bir sorumluluk niteliği taşımaktadır. Nitekim, söz konusu danışma görüşlerinin bir sonucu olarak devletler, İsrail ile kuracakları ilişkilerde Filistin Devleti'nin hukuki statüsünü gözetmek ve bu statüyü olumsuz etkileyecek her türlü davranıştan kaçınmakla yükümlüdür. Sonuç olarak, söz konusu kararlar, Filistin'in uzun süredir maruz kaldığı işgal statüsünün sona erdirilmesi sürecini hızlandırmakta ve bu yöndeki girişimlerin meşruiyet zeminini güçlendirmektedir.²⁷

BM İçerisindeki Süreç- Karar Konusu, Karar Tasarısını Sunan Ülkeler ve Oylama Sonucu

Karar Konusu

BM Şartı'nın 96. maddesi uyarınca, **İsrail'in** hem BM üyesi bir devlet hem de işgalci güç olarak **uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerinin belirlenmesi** amacıyla acil bir şekilde bu danışma görüşü talep edilmiştir. BM; uluslararası hukuk kuralları, BM Şartı, uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku kuralları, BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi kararları, 9 Temmuz 2004 ve 19 Temmuz 2024 tarihlerinde verilen önceki UAD danışma görüşleri çerçevesinde Divan'dan bir danışma görüşü talep etmektedir. Bu bağlamda talep edilen danışma görüşü aşağıdaki meseleleri kapsamaktadır:

²⁴ Niccolò Lanzoni, "The Authority of ICJ Advisory Opinions as Precedents: The Mauritius/Maldives Case," *The Italian Review of International and Comparative Law* 2, no. 2 (December 19, 2022): 296–322, https://brill.com/view/journals/iric/2/2/article-p296_005.xml?language=en&srsid=AfmBOopXG-rb3Ln5W54noCMY_bU5rmQu8a8xorWt9E3M0JZA5a4rbgLj&utm_. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

²⁵ age.

²⁶ International Court of Justice, *Advisory Opinion on the Legal Consequences arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, including East Jerusalem*, 19 July 2024, paras. 22, 29, 30, 35, 37, 42, 67, 74, 86, 87, 88, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

²⁷ UN, "Independent Rights Experts Urge States to Comply with ICJ Ruling on Israel", (UN News, July 30, 2024), <https://news.un.org/en/story/2024/07/1152651>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

1. İsrail'in BM ajansları, diğer uluslararası kuruluşların ve üçüncü devletlerin Filistin'de bulunması ve faaliyet göstermesiyle ilgili yükümlülükleri nelerdir?
2. Bu yükümlülükler arasında, Filistinlilerin hayatta kalması için hayati önem taşıyan malzemelerin, temel hizmetlerin ve insani ile kalkınma yardımlarının engelsiz bir şekilde sağlanmasını temin etme ve kolaylaştırma yükümlülüğü ile Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını destekleme yükümlülüğü de yer almakta mıdır?

Karar Tasarısını Sunan Ülkeler ve Oylama Sonucu

Norveç'in öncülük ettiği karar tasarısı, BM Genel Kurul'una toplam 23 ülke tarafından sunulmuştur. Bu ülkeler şunlardır: Norveç, Filistin Devleti, Cezayir, Belize, Bolivya, Brezilya, Şili, Kolombiya, Mısır, Guyana, Endonezya, İrlanda, Ürdün, Kuveyt, Libya, Malezya, Namibya, Katar, Suudi Arabistan, Slovenya, Güney Afrika, İspanya ve Yemen. Ayrıca, karar tasarısının sunulmasının ardından, aralarında Türkiye ve Fransa'nın da bulunduğu 30 ülke daha tasarıya ortak sunucu olarak katılmıştır.²⁸

Oylama sırasında Norveç, İsrail'in Gazze'ye yönelik katliamları ve insani yardımların girişini engelleme politikalarının devam ettiği bir dönemde bu kararın önemini ve gerekliliğini vurgulamıştır. Bu bağlamda Norveç, bugüne kadar Gazze'de İsrail tarafından 45 binden fazla kişinin öldürüldüğünü ve hastaneler ile okulların kasten hedef alındığını ifade etmiştir. Norveç, **BM üyesi ülkelerin sessiz kalmak yerine bu yardımların ulaştırılmasından sorumlu olduklarının altını çizmiştir.** Bu nedenle söz konusu kararın amacının BM, diğer uluslararası kuruluşlar ve devletler tarafından Filistin'e gönderilen insani yardımların korunması ve girişlerine izin verilmesi olduğu yeniden teyit edilmiştir.²⁹

ABD ve İsrail ise, oylama sırasında söz alarak tasarıya itiraz etmişlerdir. Bu bağlamda ABD, bu kararın Filistin ve İsrail arasındaki barış sürecine zarar vereceğini belirtmiş, tasarıya karşı "hayır" oyu kullanacağını açıklamış ve diğer devletleri de aynı yönde davranmaya davet etmiştir.³⁰ İsrail ise, BM'nin tarafsız olmadığını ve söz konusu kararın siyasi amaçlar taşıdığını ileri sürmüştür. Kendilerine göre UAD, İsrail'e karşı bir araç olarak kullanılmaktadır. Ayrıca İsrail, UAD'nin daha önceki kararlarıyla "terörü desteklediğini" ve İsrail'in meşru savunma hakkını kısıtladığını iddia etmiştir.³¹

Sonuç itibarıyla karar büyük bir çoğunlukla kabul edilmiştir. Aralarında Türkiye, Filistin ve Norveç'in de bulunduğu 137 ülke karar lehine oy kullanmıştır. Aralarında Amerika Birleşik

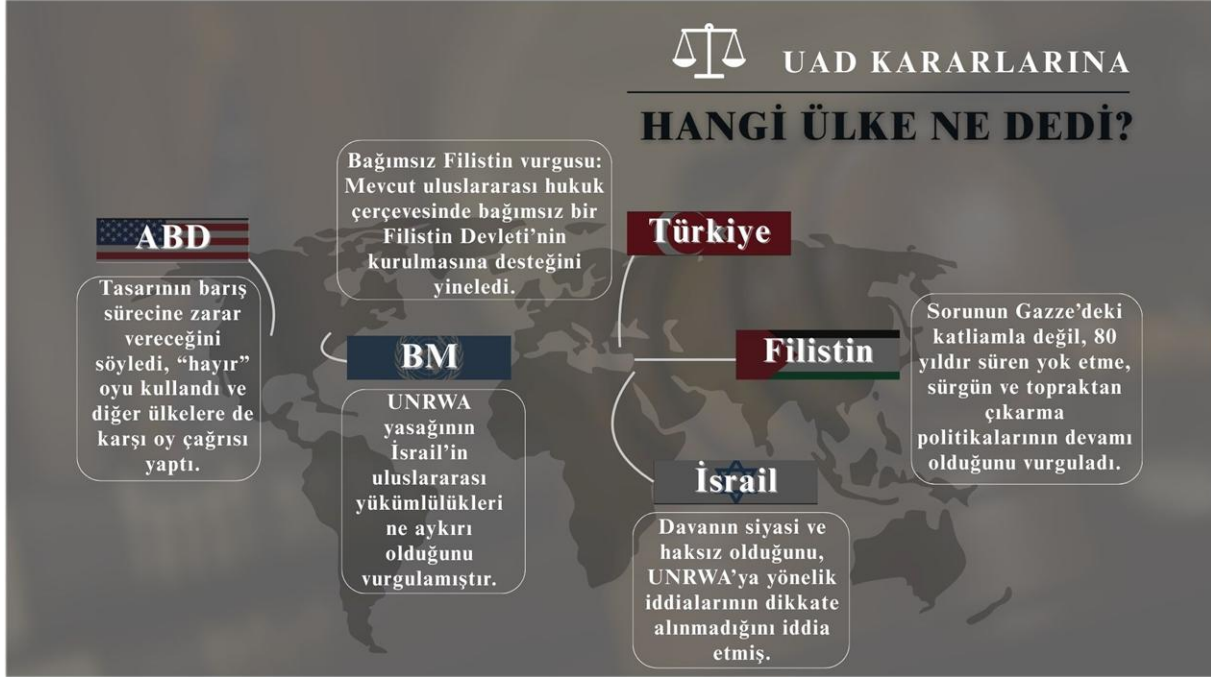
²⁸ United Nations. *Agenda Item 143 (Continued): Scale of Assessments for the Apportionment of the Expenses of the United Nations (A/79/338/Add.1)*. A/79/PV.54. (United Nations, 2024), s. 46, <https://docs.un.org/en/A/79/PV.54>. Erişim Tarihi: 17 Haziran 2025.

²⁹ Age, s. 45-46.

³⁰ Age, s. 46-47.

³¹ Age, s. 47-48.

Devletleri (ABD) ve İsrail'in de yer aldığı 12 ülke karara karşı oy vermiştir. 22 ülke ise çekimser kalmıştır.³²

UAD İçerisindeki Süreç- Yazılı Beyanlar ve Dava Duruşması

8

BM'nin UAD'den danışma görüşü istemesinden sonra UAD'de süreç başlamıştır. 23 Aralık 2024 tarihinde Divan Statüsü'nün 66. maddesinin 2. paragrafı uyarınca UAD, BM ve BM üyesi devletlere bu danışma görüşü ile ilgili yazılı beyanları sunmak için son tarihin 28 Şubat 2025 olduğunu duyurmuştur.³³ Bu duyurunun ardından aşağıdaki devletler ve uluslararası kuruluşlar sırayla yazılı beyanda bulunmuştur: Şili, Malezya, Rusya, Türkiye, İslam İşbirliği Teşkilatı, Pakistan, BM Genel Sekreteri, Filistin, Katar, Slovenya, İspanya, Kuveyt, Filipinler, Macaristan, Güney Afrika, Namibya, İrlanda, Maldivler, Suudi Arabistan, Ürdün, Lüksemburg, Bolivya, Cezayir, Arap Birliği, Belçika, Vanuatu, Tunus, Mısır, İzlanda, İsrail, Fransa, Polonya, Kolombiya, Endonezya, Çin, Hollanda, Brezilya, Senegal, ABD, İran, Bangladeş, Komorlar, Norveç, Meksika ve Afrika Birliği.³⁴

³² Age, s. 49.

³³ International Court of Justice. "Public Hearings on the Request for Advisory Opinion – Schedule of Oral Proceedings (24 December 2024)", (International Court of Justice, 2024), <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20241224-pre-01-00-en.pdf>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025..

³⁴ International Court of Justice. "Legal Consequences Arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, Including East Jerusalem (Request for Advisory Opinion)", (International Court of Justice, 2024), <https://www.icj-cij.org/case/196>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025.

Yazılı beyanlar sunulduktan sonra UAD, 28 Nisan - 2 Mayıs 2025 tarihleri arasında bu dava ile ilgili kamuya açık duruşmalar gerçekleştirmiştir. Duruşmalar sırasında BM, diğer üç uluslararası kuruluş, Türkiye ve Filistin başta olmak üzere 39 devlet sözlü beyanlarını sunmuştur.³⁵

27 Şubat 2024 tarihinde, bu danışma görüşü talebine ilişkin yazılı beyanında **Türkiye**, mevcut uluslararası hukuk statüsü çerçevesinde bağımsız bir Filistin Devleti'nin kurulmasına desteğini yinelemiştir. Türkiye, İsrail'in bu süreçteki hukuki yükümlülüklerinin belirlenmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, Türkiye ilgili uluslararası hukuk normları, BM Şartı, insan hakları hukuku, uluslararası insancıl hukuk, BM Genel Kurulu ile Güvenlik Konseyi kararları ve Uluslararası Adalet Divanı'nın daha önceki ilgili danışma görüşlerinin önemine işaret etmiştir. Bununla birlikte Türkiye, İsrail'e BM üyesi olarak BM'nin dokunulmazlık ve ayrıcalıklarına saygı gösterme yükümlülüğünü hatırlatmış ve İsrail'in işgalci güç sıfatıyla sahip olduğu sorumluluklara dikkat çekmiştir.³⁶

ABD ise 28 Şubat 2025 tarihinde yazılı beyanda bulunmuştur. Aslında ABD, başından itibaren UAD'de İsrail'e karşı bir dava açılmasına karşı çıkmış; daha önce işaret edildiği gibi BM içerisinde karara karşı oy kullanmıştır. Yazılı beyanında da ABD, İsrail'in UNRWA'ya yönelik ileri sürdüğü iddiaları büyük ölçüde desteklemiştir. ABD'ye göre BM, UAD'den danışma görüşü talep etmek yerine Gazze'de bir ateşkesin sağlanmasına ve "rehinelerin" serbest bırakılmasına odaklanmalıdır. Ayrıca ABD, askeri işgal statüsünü düzenleyen uluslararası teamül hukukuna göre işgalci bir devletin, uluslararası kuruluşlar ya da üçüncü taraf ülkeler tarafından yapılan yardımlara izin verme yükümlülüğünün bulunmadığını iddia etmiştir.³⁷

İsrail ise 28 Şubat 2025 tarihinde yazılı beyanda bulunmuş olmasına rağmen, dava oturumlarına katılmamıştır.³⁸ Yukarıda açıklandığı üzere İsrail, karar tasarısına BM'ye sunulduğu ilk andan itibaren karşı çıkmıştır. Bunun yanı sıra yazılı beyanında İsrail, bu davanın siyasi ve haksız olduğunu, ayrıca İsrail'in "savunma hakkının" göz ardı edildiğini iddia etmiştir. Öte yandan,

³⁵ International Court of Justice. "Schedule of Oral Proceedings (2 May 2025)", (International Court of Justice, 2025), <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250502-pre-01-00-en.pdf>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025.

³⁶ ³⁶ International Court of Justice. *Written Statement Submitted by the Republic of Türkiye to the International Court of Justice*. February 27, 2025. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250227-wri-01-00-en.pdf>. Accessed June 17, 2025.

³⁷ United States of America. *Written Statement Submitted by the United States of America to the International Court of Justice*. February 28, 2025, 1–2. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250303-wri-06-00-en.pdf>. Accessed June 12, 2025.

³⁸ Nashed, Mat. "ICJ Hearings on Israel's Obligation to Allow Aid to Palestine: Key Takeaways", (Al Jazeera, May 2, 2025), <https://www.aljazeera.com/news/2025/5/2/icj-hearings-on-israels-obligation-to-allow-aid-to-palestine-key-takeawayicj-hearings-on-israels-obligation-to-allow-aid-to-palestine-key-takeaway>. Accessed June 17, 2025.

uluslararası hukukun kendisine karşı yanlış bir şekilde kullanıldığını ileri sürmüştür. Ayrıca İsrail, davada UNRWA'ya yönelik iddialarının dikkate alınmadığını söylemiştir.³⁹

Dava Duruşmaları

Duruşmalara gelince ilk sözlü beyan 28 Nisan 2025 tarihinde Elinor Hammarskjöld tarafından BM Genel Sekreteri adına yapılmıştır. Konuşmada, BM'nin öncelikli hedefinin Gazze'de devam eden insanlık trajedisini durdurmak olduğu ve bunun için çaba harcadığı ifade edilmiştir. Bu trajedinin sona erdirilebilmesi için acilen imzalanan ateşkese geri dönülmesi ve tarafların ateşkesten doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca, İsrail'in uluslararası insancıl hukuk çerçevesindeki yükümlülüklerine dikkat çekilmiştir. İşgalci gücün, **işgal altındaki halkın yararına yönetim sorumluluğu** taşıdığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede, işgalci güç sıfatıyla İsrail'in, insani yardım malzemelerinin girişini engelleme hakkına sahip olmadığı açıkça belirtilmiştir.⁴⁰

Bunun yanı sıra, Filistin meselesinde **yalnızca uluslararası insancıl hukukun değil, aynı zamanda uluslararası insan hakları hukukunun da** geçerli olduğu hatırlatılmıştır. Bu çerçevede, Filistin halkının kendi kaderini tayin hakkını kullanabilmesi açısından, İsrail'in insani yardımların girişine izin vermesi gerekmektedir.⁴¹ Son olarak, İsrail'in BM üyesi bir devlet olarak Filistin topraklarını işgalinin uluslararası hukuka aykırı olduğu vurgulanmış ve UAD'nin 19 Temmuz 2024 tarihli danışma görüşüne⁴² atıfta bulunulmuştur. Bu bağlamda, İsrail'in UNRWA'yı yasaklamasının, Filistin toprakları üzerindeki egemenlik iddiasını yansıttığı ve bu yasağın İsrail'in uluslararası yükümlülüklerine aykırı olduğu değerlendirilmiştir.⁴³

Filistin adına sözlü beyanda bulunan Büyükelçi Ammar Hijazi ise, bu ahlaki ve hukuki krizin İsrail'in Gazze'ye yönelik yürüttüğü katliamla başlamadığını, aksine 80 yılı aşkın süredir Filistin'e karşı sistematik olarak uygulanan yok etme, sürgün ve topraklarından çıkarma

³⁹ International Court of Justice. *Statement of the State of Israel Pursuant to the Court's Order of 23 December 2024 Relating to the Advisory Proceedings Initiated by General Assembly Resolution 79/232*. February 28, 2025. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-22-00-en.pdf>. Accessed June 17, 2025.

⁴⁰ International Court of Justice. *Public Sitting Held on Monday 28 April 2025, at 10 a.m., at the Peace Palace (CR 2025/3)*. April 28, 2025, 43-44. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250428-ora-01-00-bi.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2025.

⁴¹ Age (CR 2025/3), s. 45.

⁴² Temmuz 2024'te UAD, Temmuz 2024'te UAD, işgalci İsrail'in Filistin topraklarındaki uyguladığı Politikaları ve eylemlerinin Hukuki Sonuçlarına ilişkin bir danışma görüşü yayımlamıştır. Bu görüşte, İsrail'in her halükârda ve koşulsuz olarak Filistin topraklarından çekilmesi ve işgaline son vermesi gerektiği belirtilmiştir. Ayrıca Mahkeme, devam eden işgalin hem uluslararası hukuk kurallarına hem de Filistin halkının kendi kaderini tayin (self-determinasyon) hakkına aykırı olduğunu tespit etmiştir. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf>).

⁴³ Age (CR 2025/3), s. 47-49.

planlarının bir devamı olduğunu vurgulamıştır. **Asıl hedefin, Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkından mahrum bırakılması** olduğunu belirtmiştir. İsrail'in yasadışı bir işgalci güç olarak soykırım⁴⁴ suçundan yargılanmasına işaret eden Hijazi, işgalci İsrail'in insani yardım kuruluşlarını engelleyip yasaklayarak Filistin halkını silmek ve topraklarından çıkarmak istediğini kaydetmiştir. Ayrıca, İsrail'in bu politikalarıyla BM Şartı ve diğer uluslararası hukuk kurallarını ihlal ettiğini özellikle vurgulamıştır.⁴⁵

Sözlü beyanlar çerçevesinde, uluslararası insancıl hukuk ile 19 Temmuz 2024 tarihli UAD danışma görüşü doğrultusunda İsrail'in yükümlülükleri vurgulanmıştır. Ayrıca, İsrail'in hem BM üyesi bir devlet hem de işgalci güç olarak sahip olduğu sorumluluklar ve gerçekleştirdiği ihlaller ele alınmıştır. Bununla birlikte, İsrail'in UNRWA'ya yönelik ihlalleri ve engelleme politikaları da detaylı biçimde açıklanmıştır.⁴⁶

UAD'nin Yargı Yetkisi

UAD duruşmaları sırasında öne çıkan en önemli konulardan biri Mahkemenin yargı yetkisi olmuştur. Daha önceki yazılı beyanında İsrail, Mahkeme tarafından verilecek danışma görüşünün, Güney Afrika'nın İsrail'e karşı UAD'de açtığı davayı etkileyebileceği iddiasını öne sürmüştür. Macaristan, **bu iddia** ile birlikte bu davanın Filistin-İsrail çatışmasını çözmek yerine daha da derinleştireceğini, olası bir çözümü zorlaştırabileceğini iddia etmiştir. Bu nedenler ile, ilgili devletler Mahkemenin yetkisini kullanarak danışma görüşünü reddetmesini talep etmiştir.⁴⁷

⁴⁴ Ayrıca İsrail'in Gazze'de işlediği suçların soykırım teşkil ettiğini ifade eden bazı kaynaklara Bkz.: Middle East Eye. "Israel Committing Genocide in Gaza, Says Top Legal Scholar Melanie O'Brien", (Middle East Eye, 2024), YouTube video, <https://www.youtube.com/watch?v=TcZ6F36VWAQ>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025; ACMCU. "The Concept of Genocide and the Destruction of Gaza", (ACMCU, November 11, 2024), YouTube video, <https://www.youtube.com/watch?v=2kvmf2YySA4>. Accessed June 12, 2025; Hakim, Yalda. "Former UN Chiefs Labelling of Gaza War as Genocide Marks Extraordinary Shift", (Sky News, 2025), <https://news.sky.com/story/former-un-chiefs-labelling-of-gaza-war-as-genocide-marks-extraordinary-shift-13376992>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025; Asem, Sondos. "Top Genocide Scholars 'Unanimous': Israel Committing Genocide in Gaza, Investigation Finds", (Middle East Eye, 2025), <https://www.middleeasteye.net/news/top-genocide-scholars-unanimous-israel-committing-genocide-gaza-investigation-finds>. Erişim Tarihi: 12 Haziran 2025.

⁴⁵ Age (CR 2025/3), s. 55-57.

⁴⁶ Daha fazla ayrıntılar için Bkz: age (CR 2025/3), s. 54-111

⁴⁷ International Court of Justice. *Statement of the State of Israel Pursuant to the Court's Order of 23 December 2024 Relating to the Advisory Proceedings Initiated by General Assembly Resolution 79/232*, age, para. 60, 64, s. 25-26; International Court of Justice. *Public Sitting Held on Wednesday 30 April 2025, at 10 a.m., at the Peace Palace (CR 2025/7)*. April 30, 2025, 37. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250430-ora-01-00-bi.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2025.

“Türkiye Mahkeme’de, UAD’nin İsrail’in yükümlülük ve ihlallerini belirtme konusunda tarihsel, ahlaki ve hukuki bir sorumluluğa sahip olduğunu vurgulamıştır.”

Duruşmalar esnasında bu iddia birçok devlet tarafından reddedilmiştir. Mahkemenin bu danışma görüşünde tam yargı yetkisine sahip olduğu belirtilmiştir. 19 Temmuz 2024 tarihli danışma görüşünde aynı iddia öne sürülmüş fakat bu iddia Mahkeme tarafından reddedilmiştir.⁴⁸ Ayrıca çok sayıda devlet, yazılı beyanlarında **Mahkemenin** söz konusu soruya ilişkin **tam yargı yetkisine sahip olduğunu ve bu yetkinin tartışılmaz nitelikte olduğunu** ifade etmiştir.⁴⁹ Bu bağlamda, Türkiye’nin Mahkemenin yetkisi ve sorumlulukları konusundaki beyanı da dikkat çekicidir. Türkiye adına Mahkeme önünde verilen sözlü beyanda da ifade edildiği üzere, UAD, İsrail’in yükümlülüklerini ve ihlallerini belirtme konusunda tarihsel, ahlaki ve hukuki bir sorumluluk taşımaktadır.⁵⁰

Bu doğrultuda yukarıda işaret edilen iddialara cevaben Malezya temsilcisi Othman Said, konuşmasının başında 9 Temmuz 2004 tarihli “Duvar Davası” ve 19 Temmuz 2024 tarihli İsrail işgalinin hukuki statüsüne ilişkin UAD danışma görüşlerine atıfta bulunarak Mahkeme’nin bu konuda tam yargı yetkisine sahip olduğunu belirtmiştir. Said, Mahkeme’nin yetkisini engelleyebilecek herhangi bir “zorlayıcı nedenin”- örneğin yeterli bilgi eksikliği ya da Orta Doğu’daki durumun karmaşıklığı gibi gerekçelerin- bulunmadığını vurgulamıştır. Ona göre, bu tür iddialar daha önceki danışma görüşlerinde de öne sürülmüş ancak Mahkeme tarafından

⁴⁸ International Court of Justice. *Public Sitting Held on Tuesday 29 April 2025, at 10 p.m., at the Peace Palace (CR 2025/5)*. April 29, 2025, 10–11, 57. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250429-ora-01-00-bi.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2025., Ayrıca Bkz.: International Court of Justice. *Public Sitting Held on Tuesday 29 April 2025, at 3 p.m., at the Peace Palace (CR 2025/6)*. April 29, 2025, 10. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250429-ora-02-00-bi.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2025.

⁴⁹ Bkz. Türkiye’nin yazılı beyanı, para. 3-6. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250227-wri-01-00-en.pdf>); Norveç’in yazılı beyanı, para. 29-31. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250304-wri-04-00-en.pdf>); Filistin’in yazılı beyanı, para. 1.34-1.36. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-25-00-en.pdf>); Güney Afrika’nın yazılı beyanı, para. 16. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-07-00-en.pdf>); Bolivya’nın yazılı beyanı, para. 12 (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-14-00-en.pdf>); Mısır’ın yazılı beyanı, para. 26, 27. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-20-00-en.pdf>); Endonezya’nın yazılı beyanı, para.12-14. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250303-wri-01-00-en.pdf>); İrlanda’nın yazılı beyanı, para. 6-8. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-09-00-en.pdf>); Ürdün’ün yazılı beyanı, para. 2.9 (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-12-00-en.pdf>); Polonya’nın yazılı beyanı, para. 10. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-24-00-en.pdf>); Slovenya’nın yazılı beyanı, para. 8-11. (<https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250228-wri-02-00-en.pdf>). Tüm referanslar için Erişim Tarihi: 21 Haziran 2025.

⁵⁰ International Court of Justice. *Public Sitting Held on Wednesday 30 April 2025, at 3 p.m., at the Peace Palace (CR 2025/8)*. April 30, 2025, 17. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/196/196-20250430-ora-02-00-bi.pdf>. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2025.

tutarlı bir şekilde reddedilmiştir. Bu nedenle, Mahkeme'nin mevcut başvuruya ilişkin tam yargı yetkisine sahip olduğunu savunmuştur.⁵¹

Özetlemek gerekirse, danışma görüşüne katkı sunan çok sayıda devlet, UAD'nın bu konuda tam yargı yetkisine sahip olduğunu açıkça ifade etmiştir. Buna karşılık ABD, İsrail ve Macaristan tarafından öne sürülen yargı yetkisine ilişkin itirazlar, UAD tarafından daha önceki danışma görüşlerinde ayrıntılı biçimde ele alınmış ve gerekçelendirilerek reddedilmiştir. Mahkeme, bu iddiaları değerlendirmiş ve geçerli bulmamıştır. Bu nedenle, esas mesele, İsrail'in uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi ve uluslararası normlara uygun hareket etmesidir. Uluslararası toplumun büyük çoğunluğu tarafından desteklenen bu yaklaşım, Filistin halkının devredilemez nitelikteki temel haklarının korunması ve yeniden teyit edilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Davanın Sonraki Süreci Hakkında

Yukarıda belirtildiği üzere, UAD, bu danışma görüşü talebini kabul etmiş ve ilgili taraflardan yazılı beyanlarını sunmalarını talep etmiştir. Belirlenen takvim doğrultusunda hem farklı devletler hem de bazı uluslararası örgütler görüş ve değerlendirmelerini yazılı olarak Divan'a iletmiştir. Bu aşamadan sonra UAD, kamuya açık ilk duruşmaların tarihlerini açıklamış ve bu tarihlerde gerçekleştirilen oturumlarda, farklı devletlerin sözlü beyanlarını dinlemiştir. İlerleyen tarihlerde UAD nezdindeki **kamuya açık duruşmalar devam edecektir**.⁵²

13

Duruşmalar süresince, taraflar ve onların temsilcileri tüm argümanlarını ve delillerini sunmaktadır. Söz konusu tarafların beyanlarını tamamlamalarının ardından, oturum başkanı duruşmayı sonlandırmaktadır. Mahkeme, karar alma sürecine ilişkin müzakereleri ise gizli oturumlarda yürütmektedir.⁵³

Danışma görüşlerinde kararın açıklanma süresi, başvurunun içeriğine ve niteliğine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Örneğin, Aralık 2003'te Ayrım Duvarı'na ilişkin yapılan danışma görüşü talebi, Temmuz 2004'te, yani yaklaşık altı ay içinde sonuçlandırılmıştır.⁵⁴ Buna karşılık, Aralık 2022'de Filistin'de İsrail'in politikaları ve uygulamalarından kaynaklanan hukuki sonuçlara ilişkin başvurunun karara bağlanması yaklaşık iki yıl sürmüş ve karar Temmuz

⁵¹ Age (CR 2025/4), s. 49-56; ayrıca Bkz.: International Court of Justice. *Advisory Opinion: Legal Consequences Arising from the Policies and Practices of Israel in the Occupied Palestinian Territory, Including East Jerusalem* July 19, 2024, para. 33–49. <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-adv-01-00-en.pdf>. Erişim Tarihi: 20 Haziran 2025.

⁵² International Court of Justice. "Schedule of Oral Proceedings (2 May 2025)", age.

⁵³ United Nations, *Statute of the International Court of Justice*, age, article 54.

⁵⁴ United Nations General Assembly, *Resolution ES-10/14*, <https://docs.un.org/en/A/RES/ES-10/14>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025; International Court of Justice, *Advisory Opinion of 9 July 2004*, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/131/131-20040709-ADV-01-00-EN.pdf>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

2024'te açıklanmıştır.⁵⁵ Danışma görüşünün konusu, karmaşıklık düzeyi, taraf sayısı ve sunulan delillerin kapsamı gibi unsurlar karar sürecini etkileyen başlıca faktörler arasında yer almaktadır. Bu çerçevede, söz konusu yeni danışma görüşüne ilişkin kararın ne zaman açıklanacağı kesin olarak bilinmemekle birlikte, kararın 1 ila 2 yıl içerisinde sonuçlanması öngörülmektedir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Yukarıda özetlenen danışma görüşü talebi, Norveç ve Türkiye başta olmak üzere çok sayıda devlet tarafından BM'ye sunulmuştur. Söz konusu devletler, BM'nin yetkisi doğrultusunda UAD'dan bu danışma görüşünü talep etmektedir. Söz konusu danışma görüşü, İsrail'in hem BM üyesi bir devlet olarak hem de işgalci bir güç sıfatıyla, BM kuruluşlarına, diğer insani yardım örgütlerine ve Filistin'de yardım faaliyetinde bulunan üçüncü devletlere karşı yükümlülük ve sorumluluklarının neler olduğu sorusuna odaklanmaktadır.

Görüldüğü üzere, dünya devletlerinin büyük çoğunluğu bu talebi ve danışma görüşünün içeriğini teyit etmektedir. İsrail'in Gazze'ye yönelik insani yardımları engellemesi ya da sadece sınırlı ölçüde izin vermesi, ilgili devletler tarafından açık şekilde reddedilmektedir. Aynı şekilde, İsrail'in UNRWA'yı hedef alan politika ve uygulamaları da uluslararası toplumun önemli bir kesimi tarafından kabul görmemektedir.

“UNRWA'nın faaliyetlerinin sürmesi, yalnızca insani yardımların devamı değil; Filistin mültecilerinin geri dönüş hakkı ve demografik adalet için de hayati önemdedir.”

Daha önce de vurgulandığı gibi UNRWA'nın faaliyetlerinin engellenmesi, Filistin mültecilerine sunulan eğitim, sağlık ve sosyal hizmetlerin aksamasına yol açmaktadır. Bunun en kritik sonucu ise bu mültecilerin statüsünün korunamaması ve özellikle geri dönüş haklarının fiilen ortadan kaldırılmasıdır. İsrail'in temel amacı, bu hakları engelleyerek Filistin'de yıllar boyunca değiştirmeye çalıştığı demografik yapıyı kendi lehine şekillendirmektir.⁵⁶ Bu nedenle UNRWA'nın faaliyetlerinin sürdürülmesi sadece insani yardımların devam etmesi açısından değil, aynı zamanda Filistin mültecilerinin geri dönüş haklarının korunması ve demografik adaletin yeniden sağlanması açısından da hayati önem taşımaktadır.

⁵⁵ International Court of Justice, *Summary of the Advisory Opinion of 19 July 2024*, 1, <https://www.icj-cij.org/sites/default/files/case-related/186/186-20240719-sum-01-00-en.pdf>. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2025.

⁵⁶ Pappé, Ilan. *The Ethnic Cleansing of Palestine*. Oxford: Oneworld Publications, 2006, 48.

“ABD’nin koşulsuz desteği, bölgeyi istikrarsızlığa sürükleyip İsrail’in uluslararası hukuku çiğnemesini teşvik etmektedir.”

Öte yandan, yukarıda işaret edildiği gibi ABD’nin İsrail’in uluslararası hukuka aykırı bu uygulamalarına destek vermesi dikkat çekicidir. Bu bağlamda, ABD’nin hem insani yardımların engellenmesi hem de UNRWA’nın faaliyetlerinin hedef alınması konularında⁵⁷ İsrail’e siyasi düzeyde destek sağladığı söylenebilir. Nitekim, BM Özel Raportörü Francesca Albanese, ABD ve diğer ülkelerin İsrail’in UNRWA’ya yönelik suçlamaları gerekçe göstererek fonlarının kesilmesini Filistinlilerin kolektif cezalandırılması (“*collectively punishing*”) olarak nitelendirmiş ve bunun uluslararası hukuka ve özellikle “Soykırım Sözleşmesine” aykırı olduğunu belirtmiştir.⁵⁸

Albanese, ayrıca Temmuz 2024’te yayımlanan “*From Economy of Occupation to Economy of Genocide*” raporunda, İsrail’in apartheid rejimini ve hukuk dışı sömürgeci yerleşimci anlayışını destekleyen Kurumsal Kuruluşları (“*Corporate Entities*”)⁵⁹ tespit etmiştir. İsrail’in Gazze’de işlediği soykırımı ve uyguladığı ablukanın yol açtığı insani krizi ise “dehşet verici” (“*apocalyptic*”) olarak tanımlamıştır.⁶⁰ Bu bağlamda ABD başta olmak üzere güçlü devletlerin İsrail’e yönelik eleştirilerini yeterince ifade etmemesi ve İsrail’e çeşitli alanlarda destek sağlaması nedeniyle sömürgeci, yerleşimci işgal politikalarının sürmeye devam ettiğini ve insani krizin derinleştiğini belirtmiştir.⁶¹ Bu nedenle, ABD’nin İsrail’e yönelik koşulsuz destek politikası, bölgedeki istikrarsızlığı artırmakta ve İsrail’in uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmemesine zemin sağlamaktadır.

15

Bu danışma görüşü, İsrail’in hem işgalci güç hem de bir BM üyesi olarak yükümlülüklerinin belirlenmesi açısından önemli bir rol oynayacaktır. Ayrıca bu danışma görüşü, İsrail’in ihlal

⁵⁷ Ayrıca Bkz.: U.S. Department of State. *Statement on UNRWA Allegations (Press Statement)*. January 26, 2024. <https://2021-2025.state.gov/statement-on-unrwa-allegations/>. Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2025; Office of the UN High Commissioner for Human Rights, *States Must Reinstate and Strengthen Support to UNRWA amid Unfolding Genocide in Gaza: UN Experts*, 12 February 2024, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2024/02/states-must-reinstate-and-strengthen-support-unrwa-amid-unfolding-genocide>. Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2025; Anadolu Ajansı (AA). “UN Special Rapporteur on Palestine Slams Countries That Suspended Funding for UN Agency Because of Israeli Allegations,” 28 January 2024, <https://www.aa.com.tr/en/middle-east/un-special-rapporteur-on-palestine-slams-countries-that-suspended-funding-for-un-agency-because-of-israeli-allegations/3120915>. Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2025.

⁵⁸ Albanese, Francesca (@FranceskaAlbs). “The day after @ICJ concluded that Israel is plausibly committing Genocide in Gaza, some states decided to defund UNRWA, collectively punishing millions of Palestinians.” X, 27 Jan. 2024, 10:53 p.m. <https://x.com/FranceskaAlbs/status/1751332704056930475>.

⁵⁹ Bu kavram kâr amacı güden veya gütmeyen, özel, kamu yada devlet mülkiyetinde olan, yerel veya çok uluslu tüm ticari işletmeleri kapsamaktadır. (Office of the UN High Commissioner for Human Rights. *From Economy of Occupation to Economy of Genocide: Report of the Special Rapporteur on the Situation of Human Rights in the Palestinian Territories Occupied since 1967*. para. 5. 30 June 2025. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session59/advance-version/a-hrc-59-23-aev.pdf>. Erişim Tarihi: 12 Ağustos 2025.)

⁶⁰ Albanese, Francesca. “Israel is responsible for one of the cruelest genocides in modern history.” *UN Palestinian Rights Committee*, 7 July 2025. Video, 9:12. https://www.youtube.com/watch?v=PMuHGROB_v0.

⁶¹ Office of the UN High Commissioner for Human Rights. *age*. para. 30, 34.

ettiği uluslararası insancıl hukuk, uluslararası insan hakları, BM'nin çeşitli kararları, UAD'nin Filistin'e ilişkin önceki görüşleri ve Filistin'in kendi kaderini tayin hakkının yeniden vurgulanması açısından da büyük önem taşımaktadır. Bununla birlikte, söz konusu görüş; İsrail'in Gazze'de işlediği soykırım suçu ile insanlığa karşı suçlar ve savaş suçlarının tespiti bakımından da kritik bir öneme sahiptir.

Son olarak UAD kararları ve danışma görüşleri - özellikle 9 Temmuz 2004 tarihli “Duvar Davası” olarak bilinen karar ile 19 Temmuz 2024 tarihli danışma görüşü de dâhil olmak üzere - bağlayıcı olmamakla birlikte, **Filistin için önemli bir meşruiyet zemini** oluşturmaktadır. Bu görüşler, Filistin'in hukuki statüsünü ve sahip olduğu hakların çerçevesini belirlemektedir. Aynı zamanda üçüncü devletlerin bu konudaki tutum ve davranışlarını şekillendirmektedir. Tüm bu hukuki sonuçların ötesinde, söz konusu karar ve danışma görüşleri, uluslararası toplumun Filistin'e karşı taşıdığı siyasi ve ahlaki sorumluluğun altını çizmektedir.

Yazar Hakkında:

Kamal Alaşad lisans eğitimini 2013 yılında Gazze İslam Üniversitesi'nde Hukuk alanında tamamlamış, ardından Muğla Üniversitesi'nde Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler yüksek lisansı yapmıştır. Hâlihazırda Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler alanında doktora yapmakta ve Ortadoğu Vakfı'nda araştırmacı olarak yer almaktadır.